

Απαντήσεις στα θέματα της Ιστορίας

ΘΕΜΑ Α1

α. Το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, το είχε ιδρύσει το 1682 ο μεγάλος Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης και λειτούργησε παρά τις αντιξοότητες μέχρι το 1922, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική και ηθική ανάπλαση των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης.

β. Η κοινοβουλευτική ομάδα των Ιαπώνων ήταν το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο που εμφανίστηκε έως το 1909. Επρόκειτο για ένα πολιτικό μόρφωμα υπό τον Δημήτριο Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής του ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908.

γ. Το Εθνικόν Κομιτάτον ήταν ένας πολιτικός σχηματισμός στα πλαίσια της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864 υπό τον Επαμεινώνδα Δεληγιώργη με μικρότερη απήχηση, που υποστήριζε την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, οικονομική ανάπτυξη και μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση και στο στρατό, πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

ΘΕΜΑ Α2

α. Σ

β. Λ

γ. Λ

δ. Σ

ε. Σ

ΘΕΜΑ Β1

Το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875 παρουσίασε ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας, αρκετά κοντά στις αντιλήψεις του Κουμουνδούρου, το οποίο προέβλεπε:

- συγκρότηση κράτους δικαίου,
- εξορθολογισμό της διοίκησης, κυρίως με τον καθορισμό των προσόντων

των δημοσίων υπαλλήλων, ώστε να περιοριστεί η ευνοιοκρατία,

- ανάπτυξη της οικονομίας και κυρίως ενίσχυση της γεωργίας,
- βελτίωση της άμυνας και της υποδομής, κατά κύριο λόγο του συγκοινωνιακού δικτύου της χώρας.

Για την υλοποίηση αυτού του προγράμματος έγιναν οι εξής προσπάθειες:

1. οργανωτικές μεταβολές και βελτίωση των οικονομικών του κράτους, με την αύξηση των φόρων και τη σύναψη δανείων και
2. παροχή κινήτρων στην ιδιωτική πρωτοβουλία για επενδύσεις.

ΘΕΜΑ Β2

α. Μολονότι οι περισσότεροι πρόσφυγες ασκούσαν στην πατρίδα τους «αστικά» επαγγέλματα (σχετικά με το εμπόριο, τη βιοτεχνία-βιομηχανία κτλ.), δόθηκε το βάρος στη γεωργία, γιατί:

- υπήρχαν τα μουσουλμανικά κτήματα (κυρίως στη Μακεδονία, αλλά και στην Κρήτη, τη Λέσβο, τη Λήμνο και αλλού),
- αγροτική αποκατάσταση ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες,
- η ελληνική οικονομία βασιζόταν ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή,
- υπήρχε η πολιτική σκοπιμότητα της αποφυγής κοινωνικών αναταραχών με τη δημιουργία γεωργών μικροϊδιοκτητών αντί εργατικού προλεταριάτου.

β. Εξάλλου, δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη καθώς:

◇ ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα και τα κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών (σύμφωνα με τη συνθήκη του Νεϊγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες αυτόνομοι σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής,

◇ θα καλυπτόταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση των Μουσουλμάνων και των Βουλγάρων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι (1912-1922). Επιπλέον, έτσι εποίκίζονταν παραμεθόριες περιοχές.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Στην αρχή το κράτος αντιμετώπισε με τα μέσα που διέθετε τις πρώτες στοιχειώδεις και πιεστικές ανάγκες των προσφύγων: διατροφή, προσωρινή στέγαση, ιατρική περίθαλψη. Όπως αναφέρει και ο Μενέλαος Χαραλαμπίδης στη δευτερογενή πηγή του, το φθινόπωρο του 1922 τους δημόσιους χώρους (κεντρικές πλατείες, δρόμους, δημόσιες υπηρεσίες, θέατρα, ξενοδοχεία, δημόσια λουτρά, αποθήκες, υπόστεγα) της Αθήνας και του Πειραιά είχαν κατακλύσει χιλιάδες πρόσφυγες. Ακόμα και σε εκκλησίες βρήκαν καταφύγιο σύμφωνα με το κείμενο Β. Μάλιστα επισημαίνει ο Χαραλαμπίδης πως το Σεπτέμβρη του 1922 με απόφαση του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας επιτράπηκε η τοποθέτηση κλινών στους διαδρόμους των ξενοδοχείων. Με την άφιξη των προσφύγων, το έργο της προσωρινής στέγασης ανέλαβε το Υπουργείο Περιθάλψεως, που ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό. Στη συνέχεια το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1922) ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για τη στέγαση των προσφύγων. Πλήθος ξεπρόβαλαν οι αυτοσχέδιες κατασκευές που χρησίμευαν ως προσωρινά καταλύματα (καλύβες, παράγκες, σκηνές) γύρω από τις πόλεις, σε πλατείες ή στα κενά οικοπέδα των πόλεων. Δεν έμεινε χώρος στεγασμένος που να μη χρησιμοποιήθηκε: σχολεία, εκκλησίες και τζαμιά, στρατώνες, θέατρα, δημόσια κτίρια, αποθήκες, υπόγεια. Έτσι το Δεκέμβρη του 1922, ανακοίνωση από το γραφείο του Δημάρχου Αθηναίων κάνει λόγο για τη διαμονή 70000 περίπου προσφύγων σε 130 πρόχειρους καταυλισμούς, σύμφωνα με το κείμενο Α. Αυτές όλες οι μαρτυρίες δείχνουν τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων αλλά και την αδυναμία του κράτους να ανταποκριθεί σε αυτό το μαζικό κύμα προσφυγιάς παρόλο που είχε αποδυσθεί σύμφωνα και με το κείμενο Α σ' έναν αγώνα δρόμου για την κατάλληλη διαμόρφωση χώρων ώστε να φιλοξενηθούν προσωρινά οι πρόσφυγες. Επιτάχθηκαν ακόμα και τα άδεια σπίτια σε όλη την Επικράτεια. Βέβαια σύμφωνα με το κείμενο Α οι πρόσφυγες πέρασαν μήνες στα προσφυγικά στρατόπεδα. Παράλληλα με την κινητοποίηση του κρατικού μηχανισμού συγκινητική υπήρξε και η ευαισθητοποίηση των απλών ανθρώπων, οι οποίοι κινητοποιήθηκαν ατομικά ή οργανωμένα, όπως μαρτυρεί και η περίπτωση της οικογένειας Ακερμανίδη που αναφέρεται στην πρώτη δευτερογενή πηγή, αλλά και οι αναφορές θερμής φιλοξενίας στη δεύτερη, δευτερογενή επίσης, πηγή της Φιλιάς Χαϊδεμένου. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, πως καταλήφθηκαν ακόμη και κατοikούμενοι χώροι, οι ένοικοι των οποίων μοιράστηκαν την κατοικία τους με τους πρόσφυγες.

Αποφασιστική, ιδιαίτερα για την ιατρική περίθαλψη και την παροχή φαρμάκων, υπήρξε η δραστηριοποίηση στην Ελλάδα ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Διενεργήθηκαν έρανοι, οργανώθηκαν πρόχειρα συσσίτια και έγινε προσπάθεια για καθημερινή διανομή ψωμιού, παροχή ρουχισμού και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης, όπως διαφαίνεται και στην τρίτη δευτερογενή πηγή, προκειμένου να ενισχυθούν οι πρόσφυγες και να βρουν το ψυχικό σθένος για να αγωνιστούν για την επιβίωσή τους.

ΘΕΜΑ Δ1

α. Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας του νέου καθεστώτος στην Κρήτη άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική πολιτική κρίση. Αυτή η κρίση κορυφώθηκε στις 18 Μαρτίου 1901, όταν ο Γεώργιος απέλυσε τον Βενιζέλο από το αξίωμα του υπουργού, όπως βεβαιώνει και η πρώτη δευτερογενής πηγή του Χαλκιαδάκη. Για να υποστηρίξει τις απόψεις του στο εθνικό ζήτημα της Κρήτης, ο Βενιζέλος δημοσίευσε στην εφημερίδα «Κήρυξ» των Χανίων, που ο ίδιος εξέδιδε, πέντε πολύκροτα άρθρα, με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γεννηθήτω φως» με σκοπό να απαντήσει στα επικριτικά αθηναϊκά δημοσιεύματα όπως αναφέρει ο Χαλκιαδάκης και να ενημερώσει για τα κίνητρα του Γεωργίου που ήταν η αναποτελεσματικότητά του στο Κρητικό Ζήτημα. Ο Γεώργιος ωστόσο ακολούθησε πολιτική αδιαλλαξίας και προχώρησε σε μέτρα περισσότερο αυταρχικά, με την απαγόρευση της ελευθεροτυπίας και με διώξεις και φυλακίσεις διακεκριμένων μελών της κρητικής αντιπολίτευσης. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, τα πολιτικά πράγματα στην Κρήτη οδηγήθηκαν σε πλήρες αδιέξοδο, αφού, σύμφωνα και με όσα αναφέρει ο Σβολόπουλος στη δευτερογενή πηγή του, ενισχύθηκε η αντιπολιτευτική κίνηση. Μάλιστα αναφέρει πως ο ίδιος ο Βενιζέλος, τον Απρίλιο του 1901 πέτυχε να συσπειρώσει γύρω από το πρόσωπό του το σύνολο των αντιπολιτευτικών δυνάμεων του νησιού. Γύρω από τον Βενιζέλο δηλαδή συνασπίστηκαν όσοι ήταν δυσσαρεστημένοι από την αυταρχική πολιτική του Πρίγκιπα και σχηματίστηκε μια ισχυρότατη «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις». Έμπιστοι συνεργάτες του Βενιζέλου ήταν ο Κ. Φούμης και ο Κ. Μάνος. Οι τρεις αυτοί αποτέλεσαν μια τριανδρία, που δεν δίστασε να προχωρήσει σε δυναμική αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα. Έτσι όλες οι προσπάθειες συνδιαλλαγής των αντίπαλων πολιτικών μερίδων ναυάγησαν, εύλογα, αφού, όπως εξηγεί και ο Σβολόπουλος, ο Γεώργιος ήταν αδιάλλακτος και

υπονόμευε οποιαδήποτε συμβιβαστική προσπάθεια, υποθηκεύοντας με τη στάση του την ενότητα του κρητικού λαού.

β. Όταν στο τέλος του 1904 έληξε η περίοδος της Γενικής Συνέλευσης και προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη 64 βουλευτών, σύμφωνα με το σύνταγμα, 10 ακόμη θα διορίζονταν απευθείας από τον Πρίγκιπα, η αντιπολίτευση αποφάσισε να μη συμμετέχει στις εκλογές αυτές, κατήγγειλε τα ανελεύθερα μέτρα του Πρίγκιπα και κάλεσε το λαό σε αποχή. Η κατάσταση εκτραχύνθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 1905, όταν η τριανδρία της αντιπολίτευσης και 15 άλλοι επιφανείς πολιτευτές συνέταξαν και υπέγραψαν προκήρυξη, με την οποία ζητούσαν μεταβολή του συντάγματος της Κρητικής Πολιτείας. Στην πραγματικότητα, σύμφωνα και με την τελευταία πρωτογενή πηγή που περιλαμβάνει το κείμενο της προκήρυξης, το απώτερο μέλημα της αντιπολίτευσης ήταν η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, επειδή όμως κάτι τέτοιο δεν ήταν άμεσα εφικτό, αποσκοπούσε στην πολιτική προσέγγιση του νησιού με το ελληνικό κράτος, κάτι που θα γινόταν εφικτό, αν πρωτίστως άλλαζε το σύνταγμα κατά το πρότυπο του ελληνικού και απαλλασσόταν το νησί από το δεσποτισμό. Μάλιστα δήλωνε η αντιπολίτευση αποφασισμένη να διώξει ακόμα και με ένοπλη κινητοποίηση κάθε μη Έλληνα κυβερνήτη. Η προκήρυξη αυτή είναι το πρώτο επίσημο επαναστατικό κείμενο, το προμήνυμα της επανάστασης του Θερίσου.

Επιμέλεια: Ελένη Χολέβα